

Funktionsrättsguiden

- Hur du ansöker om stöd och överklagar beslut

Introduktion på lättläst svenska

Funktionsrättsguiden finns på webbplatsen
guide.funktionsrattskonventionen.se

Funktionsrättskonventionen

- Från snack till verkstad!

Författare: Tor Gustafsson/Andrea Bondesson

Redaktör: Tor Gustafsson

Illustrationer: Mattias Gordon

(Illustrationen på sida 4: pixabay.com)

ISBN: 978-91-88677-04-4 (pdf)

© Från snack till verkstad/Funktionsrätt Sverige 2018

Inledning

Funktionsrättsguiden ger information om hur du som har en funktionsnedsättning ska göra för att ansöka om stöd eller överklaga beslut från myndigheter.

Den finns på webbplatsen guide.funktionsrattskonventionen.se

Det här är en introduktion till guiden på lättläst svenska.

Det finns mycket mer information på webbplatsen än vi kan ha med i den här introduktionen. På webbplatsen visar vi bland annat hur du gör om du vill använda Funktionsrättskonventionen när du överklagar beslut från myndigheter.

Funktionsrättsguiden har skrivits av projektet Från snack till verkstad. Projektet har drivits av en organisation som heter Funktionsrätt Sverige.

Från snack till verkstad har haft stöd från en organisation som heter Arvsfonden.

Från snack till verkstad vill att Funktionsrättskonventionen ska användas mer av myndigheter i Sverige.

Om Funktionsrättskonventionen

Förenta nationerna, FN,
är en organisation
där nästan alla världens länder är medlemmar.
Länderna i FN
kommer överens om regler
som många av medlemsländerna väljer att följa.
För några år sedan
kom FN överens om hur länderna ska se till
att människor med funktionsnedsättning
behandlas lika bra som alla andra.
Enligt den här överenskommelsen
har personer med funktionsnedsättningar
många rättigheter som länderna ska följa.
Vi kallar överenskommelsen för
Funktionsrättskonventionen.

1. Dina rättigheter

Funktionsrättskonventionen beskriver dina rättigheter och Sverige ska se till att myndigheterna följer den. Den här guiden vänder sig till dig som har någon form av funktionsnedsättning och vill veta mer om vilka rättigheter du har och hur du ska göra för att ansöka om stöd eller överklaga beslut från myndigheter. Här kan du se vad konventionen säger om dina rättigheter. Det kan handla om utbildning, eller din rätt att kunna leva som andra i samhället.

Rätten till skola och utbildning (Artikel 24 i Funktionsrättskonventionen)

Alla människor
har rätt att få gå i skolan.

Ingen får bestämma
att du inte får gå i skolan
för att du har en funktionsnedsättning.

Du har rätt att få den hjälp som behövs
så att det går så bra som möjligt
för dig i skolan.

Du ska inte ha sämre möjligheter
än andra barn eller elever
bara för att du har en funktionsnedsättning.

Skolan ska utgå ifrån
att elever är olika
och behöver hjälp på olika sätt.

Du ska inte behöva
gå i en särskild skola
bara för att du har en funktionsnedsättning.

Om du har en funktionsnedsättning
ska du kunna gå i samma skola
som alla andra elever.

Rätten till personlig hjälp (Artikel 19 i Funktionsrättskonventionen)

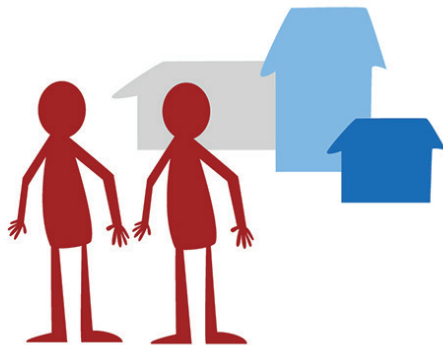
Alla personer med funktionsnedsättning har rätt att ha ett eget liv.

Det innebär att du som har en funktionsnedsättning ska få den hjälp som behövs för att kunna göra saker och delta i samhället.

Det kan vara olika typer av hjälp, till exempel personlig assistans eller ledsagning.

Alla ska kunna arbeta eller gå i skolan, men även kunna göra saker som att gå på konserter eller gå på fotbollsmatcher.

Du som har en funktionsnedsättning ska också kunna välja själv var någonstans du vill bo och vem du vill bo ihop med, på samma sätt som andra människor kan välja själva.

Tillgänglighet (Artikel 9 i Funktionsrättskonventionen)

Alla människor har rätt att kunna ta sig in i hus som är öppna för allmänheten, att kunna röra sig i samhället och använda olika tjänster eller få information på ett sätt som passar dem. Det står i Funktionsrättskonventionen.

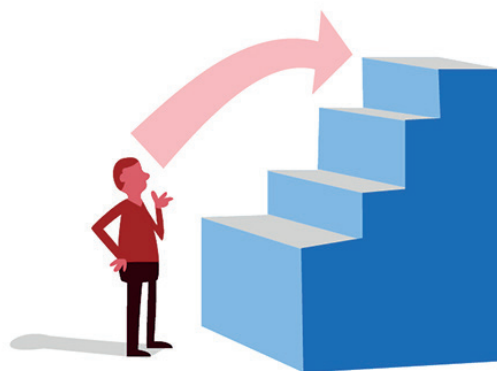
Samhället ska vara tillgängligt för alla människor. Även för personer med olika funktionsnedsättningar.

Hus, vägar, bilar, skolor, sjukhus och arbetsplatser ska vara tillgängliga för alla.

Staten måste se till att samhället är tillgängligt för alla människor. Staten ska också se till att privata företag gör sina tjänster tillgängliga.

Du kan kräva att det görs något så att det blir lättare för dig att använda en tjänst, på samma sätt som andra människor. Det kan vara att beställa en teckenspråkstolk eller ordna en handikapp-parkering.

Du kan också ha rätt att få en anpassning gjord så att du kan jobba på en arbetsplats. Då är det arbetsgivaren som ska göra något. Om din rätt till tillgänglighet blir kränkt kan det vara diskriminering.

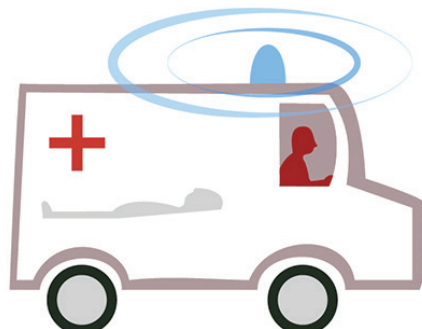
Hälsa- och sjukvård (Artikel 25 i Funktionsrättskonventionen)

Du som har en funktionsnedsättning har rätt till bästa möjliga hälsa på samma sätt som andra människor. Du får alltså inte behandlas sämre än andra inom hälso- och sjukvården bara för att du har en funktionsnedsättning.

All vård och all information som handlar om vård måste vara tillgänglig.

Du har rätt att få den vård du behöver på grund av din funktionsnedsättning: Men ingen får tvinga dig att vara på sjukhus om du inte själv vill det.

Du ska ha rätt att själv vara med att bestämma om vilken vård du får.

Rätten att bestämma själv (Artikel 12 i Funktionsrättskonventionen)

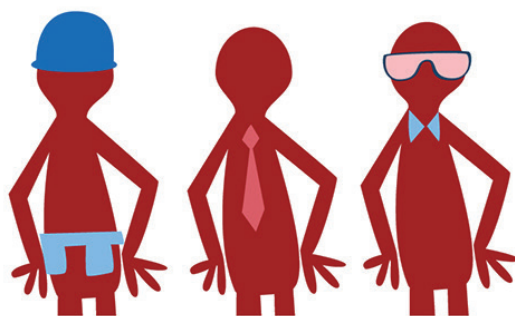
Funktionsrättskonventionen säger att alla människor har rätt att bestämma över sina egna liv. Du som har en funktionsnedsättning har rätt att bestämma själv vad du vill göra och hur du vill leva på samma sätt som alla andra.

Det handlar också om att alla människor är jämlika och har samma rättigheter och skyldigheter i samhället.

Alla lagar ska gälla personer med funktionsnedsättning på samma sätt som för andra.

Du som har en funktionsnedsättning ska ha samma rätt som andra till att äga eller ärva hus eller saker.

Rättigheter i arbetslivet (Artikel 27 i Funktionsrättskonventionen)

Du som har en funktionsnedsättning ska kunna få ett jobb.

Om du har en funktionsnedsättning ska du tjäna lika mycket pengar i lön som andra personer om de gör samma saker på sitt jobb som du gör.

Du får inte på något sätt behandlas sämre på jobbet eller ha sämre arbetsmiljö än andra människor bara för att du har en funktionsnedsättning.

Staten ska se till att du inte behandlas sämre än andra människor på jobbet. Staten, kommuner och landsting ska också erbjuda en del personer med funktionsnedsättning jobb på myndigheter, i kommunen eller i landstinget.

Men Funktionsrättskonventionen säger däremot inte att alla personer med funktionsnedsättning har rätt till ett jobb.

Läs mer i Funktionsrättsguiden om dina rättigheter:
guide.funktionsrattskonventionen.se/dina-rattigheter

2. Hit kan du vända dig

Argumentera utifrån de svenska lagarna

Många olika länder har gått med på att följa Funktionsrättskonventionen.

Sverige har sagt att man bryr sig om konventionen - men den är inte en lag.

Du måste därför alltid använda de svenska lagarna när du argumenterar för att du ska få rätt.

Domstolarna ska försöka **tolka** de svenska lagarna så att de inte bryter mot det som står i konventionen.

Men domstolarna **får inte använda** Funktionsrättskonventionen på samma sätt som de använder en lag. De ska lyssna lite grann på vad Funktionsrättskonventionen säger när de använder en svensk lag.

Många domstolar i Sverige bryr sig inte om vad som står i Funktionsrättskonventionen utan tycker att det räcker med de svenska lagarna.

Därför ska du argumentera utifrån **de svenska lagarna** när du överklagar ett beslut.

Skola och utbildning

Har du fått ett beslut om skolan som du tycker är fel? Handlar beslutet om din situation i skolan?

1. Gå först till skolans rektor.

2. Berätta för de som jobbar i din kommun vad du tycker är fel i beslutet från skolan. Om du går i en friskola ska du prata med de som bestämmer över skolan - skolans styrelse.

3. Om du tycker att en skola eller en förskola gör fel när de lär ut kan du anmäla skolan till Skolinspektionen. Skolinspektionen har ansvar för att kontrollera att skolor, förskolor, fritidshem och vuxenutbildning fungerar som de ska.

4. Du kan också överklaga skolans beslut till **Skolväsendets överklagandenämnd**. Du kan överklaga beslut om särskild undervisning eller beslut som handlar om ifall du ska gå i särskola. Men om du fått beslut om att du inte får vara med på undervisning eller att du får slippa gå på undervisning ska du istället överklaga till en **förvaltningsdomstol**.

5. Du kan överklaga till **Diskrimineringsombudsmannen** om du tycker att skolan inte är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

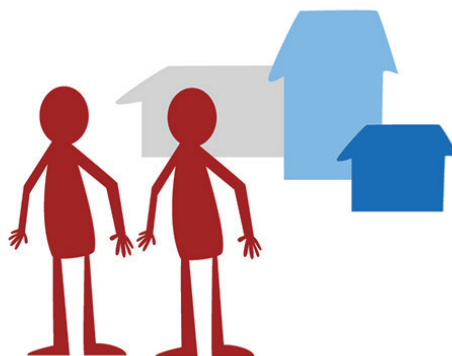
Vilka svenska lagar bestämmer?

Skollagen heter den viktigaste svenska lag som bestämmer vad som gäller för skolan.

Personlig hjälp

Har du fått ett beslut om personlig assistans, eller annat personligt stöd som du tycker är fel eller orättvist?

Då klagas du på beslutet till den myndighet som fattade beslutet. Det kan vara Försäkringskassan eller kommunen.

Beslut från Försäkringskassan:

1. Försäkringskassan ska göra en ny bedömning av din ansökan om du kräver det. Det kallas för en **omprövning**. Du kan begära att Försäkringskassan gör en omprövning av ett beslut som du är missnöjd med. Försäkringskassan måste informera dig om hur du kan begära omprövning och överklaga beslutet.

2. Om Försäkringskassans beslut inte ändras, trots att du begärt en omprövning, kan du **överklaga** beslutet.

Du skickar din överklagan till **Försäkringskassans omprövningsenhet**.

Men det är **Förvaltningsrätten** som sedan fattar beslut om din överklagan.

Om du är missnöjd med beslut som du fått från Förvaltningsrätten så kan du överklaga beslutet till **Kammarrätten** och till **Högsta förvaltningsdomstolen**.

Beslut från kommunen:

1. Om du är missnöjd med ett beslut som är fattat av en kommun kan du **överklaga beslutet direkt** – utan att först begära en omprövning.

Kommunen måste informera dig om hur du kan överklaga beslutet. Du ska skicka ditt överklagande till **kommunen**.

Kommunen skickar din överklagan till den myndighet som ska överpröva beslutet. När det gäller personligt stöd är det till **en förvaltningsdomstol**.

2. Beslutet i förvaltningsrätten kan överklagas till **Kammarrätten** och till **Högsta förvaltningsdomstolen**.

Om du är missnöjd med det personliga stöd **som du redan har** ska du först klaga till de som har hand om det. Det kan vara kommunen där du bor eller ett privat assistansföretag.

Beslut om God man och förvaltarskap:

Är du missnöjd med ett beslut som handlar om God man eller om förvaltarskap?

Då ska du överklaga beslutet till **tingsrätten**.

Beslut i tingsrätten kan sedan överklagas vidare till **Hovrätten** och till **Högsta domstolen**.

Vilka svenska lagar bestämmer?

Frågor om God man och om förvaltarskap bestäms även av lag som heter **Föräldrabalken**.
Frågor om personligt stöd bestäms däremot av Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, **LSS**, **Socialförsäkringsbalken** och **Socialtjänstlagen**.

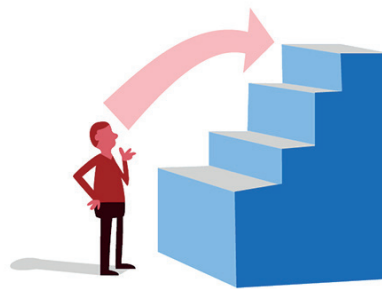
LSS

LSS är en svensk lag som gäller för många personer med funktionsnedsättning. Men det är också många personer med funktionsnedsättning som inte kan få stöd och hjälp som bestäms av LSS.

För att ha rätt till stöd som bestäms av LSS ska du tillhöra någon av de grupper som kallas för "personkretsar" och som beskrivs i början av lagtexten.

Om du inte har rätt till stöd som bestäms av LSS kan du ändå ha rätt till personligt stöd som bestäms av lagen som heter **Socialtjänstlagen**.

Tillgänglighet

I den svenska **Diskrimineringslagen** står det att det är diskriminering om inte samhället är tillgängligt för alla människor. Om du har en funktionsnedsättning kan du bli diskriminerad om tillgängligheten är dålig.

Det kan till exempel handla om en arbetsgivare som inte gör de ändringar som behövs för att du som har en funktionsnedsättning ska kunna jobba.

Om du tycker att du har blivit diskriminerad kan du göra en anmälan till Diskrimineringsombudsmannen, **DO**. **DO** är en statlig myndighet som ska arbeta emot diskriminering.

Har du blivit diskriminerad på jobbet och är medlem i ett fackförbund ska du i första hand klaga till fackförbundet.

Om fackförbundet inte gör något kan du vända dig till DO. Men då behöver du ha med ett skriftligt intyg från fackförbundet att de inte gör något åt din situation.

Antidiskrimineringsbyråer

Du kan också höra av dig till någon av de Antidiskrimineringsbyråer som finns runtom i Sverige.

De ger juridisk rådgivning och stöd till personer som tycker att de blivit utsatta för diskriminering.

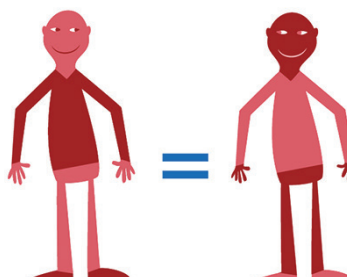
Antidiskrimineringsbyråerna samarbetar med varandra och med DO.

Anmälningstjänsten

Du kan även göra en DO-anmälan med hjälp av den web-baserade Anmälningstjänsten:

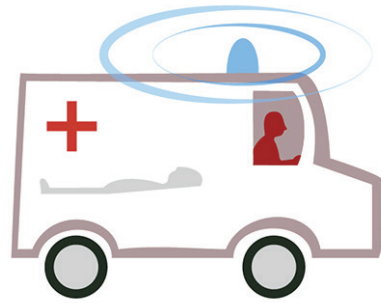
<https://anmalningstjansten.se/>

Anmälningstjänsten är en del av projektet Lagen som verktyg som drivs av Independent Living institute.

Sjukvård och psykiatri

1. Om du är missnöjd med hur du blir mottagen på sjukhus och vårdcentraler ska du i första hand klaga till **vårdpersonalen**. Om de inte ändrar det du är missnöjd med kan du klaga till chefen för sjukhuset eller vårdcentralen.

2. Om det inte hjälper att klaga kan du kontakta **patientnämnden**. Patientnämnden bestämmer inte om vem som gjort rätt eller fel, men den kan hjälpa dig att få reda på vad som gäller och hur du ska få hjälp.

3. Vissa saker som läkare och andra inom sjukvården bestämmer prövas av **Förvaltningsrätten**. Det kan exempelvis vara beslut som handlar om ifall du tvingas till vård för att du mår psykiskt dåligt.

Vilka svenska lagar är det som gäller?

Det finns flera svenska lagar som bestämmer vad en läkare får göra eller vad du har rätt till när du vårdas på sjukhus.

Hälso- och sjukvårdslagen heter den viktigaste lagen.

Patientlagen är en annan viktig lag. Den handlar om att du ska få vara med och bestämma över den vård du får på sjukhus eller vårdcentraler.

Läs mer i Funktionsrättsguiden om var du kan vända dig:
guide.funktionsrattskonventionen.se/hit-kan-du-vanda-dig

3. Ansöka och överklaga

- Hur du ansöker till en myndighet och överklagar till en förvaltningsdomstol

De flesta beslut av olika slag från myndigheter överklagas till en **förvaltningsdomstol**. Här kommer vi därför att beskriva närmare hur det går till i förvaltningsdomstolen.

Myndigheterna ska hjälpa dig

Myndigheterna ska hjälpa dig.
Det är deras skyldighet.

Du ska alltid kunna kontakta myndigheten.
De ska berätta för dig
det du behöver veta
och hur du ska göra
för att exempelvis ansöka
om personligt stöd.

Det här ska myndigheten informera om:

- Hur en ansökan görs
- Hur olika blanketter ska fyllas i
- Vilka handlingar som bör finnas med
- Vilka tidsgränser som gäller

Du har rätt att kontakta myndigheten

Du ska kunna kontakta myndigheten. Det är bättre att skicka e-post än att skicka sms. Det är inte säkert att myndigheter svarar på dina frågor via e-post. Myndigheten ska besvara dina frågor så snart som möjligt - oftast inom ett par dagar.

Dröjer svaret längre än så bör myndigheten informera dig om att det tar lite tid innan de kan svara. Om du kontaktar fel myndighet ska myndigheten upplysa dig om det, och berätta vilken myndighet du ska kontakta istället.

Behöver du prata istället för att skriva?

När du ska lämna information till myndigheten kan du bara ibland välja att prata med myndigheten istället för att skriva. Men du har större möjlighet att välja att prata med myndigheten om du inte själv kan skriva på grund av funktionsnedsättning. Myndigheten ska anteckna vad du säger om det kan vara viktigt för hur de ska bestämma.

Biträde och ombud

Du kan ta hjälp av någon person som du litar på när du pratar med myndigheten. Det kan vara en anhörig eller vän. Men du kan också välja någon annan person du litar på. Det kan exempelvis vara en jurist.

Ett biträde sitter med vid möten och hjälper dig, men kan inte göra något istället för dig. Ett ombud får däremot prata med myndigheten istället för dig.

Du ska kunna visa att du har givit en person tillåtelse att vara ditt ombud. Det kan göras genom en så kallad **fullmakt** där det står att personen är ditt ombud och får prata med myndigheten istället för dig.

När du skriver ansökan

När du ansöker om stöd eller något annat från en myndighet, som exempelvis personlig assistans, är det du som måste bevisa att du har rätt till stöd.

Du måste visa att du uppfyller det som krävs för just det du ansöker om.

Du ska alltid skicka de uppgifter som myndigheten skriver att de vill ha. Men du kan också skicka in andra bevis som visar att du har rätt till stöd.

Skicka in alla dokument som du tror kan förbättra dina möjligheter att få myndigheten att säga ja till din ansökan.

Myndigheten vill helst att du skriver till dem. Det är myndigheten som bestämmer om du får välja att prata med dem istället för att skriva.

När du gör en ansökan ska du ha med följande uppgifter:

- Information om vem du är
- Kontaktuppgifter till dig
- Vad du ansöker om
- Vad du vill att myndigheten ska göra
- Varför du ska få som du vill

Om du behöver lämna fler uppgifter

Om du missar något viktigt ska myndigheten hjälpa dig. Myndigheten ska också hjälpa dig om du uttrycker dig otydligt. Myndigheten kan också kräva att du kompletterar din ansökan om du har missat något viktigt.

Myndigheten ska informera dig

När du ansöker om något ska myndigheten berätta för dig allt du kan behöva veta.

Du har rätt att lämna ny information och ny bevisning.

Rätten till tolk

En myndighet ska använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt för dig som har en funktionsnedsättning om den allvarligt begränsar dina möjligheter att se, höra eller tala.

Rätten till tolk gäller för dig som:

- Har en allvarlig synnedsättning
- Har en allvarlig hörselnedsättning
- Har allvarliga talsvårigheter

Det är myndigheten som bestämmer om du verkligen har rätt till tolk och vilken hjälp du kan få.

Myndighetens beslut

Ibland kan beslut lämnas muntligt men du kan alltid begära ett skriftligt beslut.

Du ska alltid kunna få ett brev där myndigheten säger vad de har bestämt.

Det kallas för ett **beslut**. Myndigheten ska alltid skriva vad beslutet handlar om och vad de har bestämt.

Om myndigheten inte säger ja till din ansökan ska myndigheten ge dig en förklaring i sitt beslut. Motiveringen av beslutet ska vara begriplig och skriven på ett sätt som är lätt att förstå.

Myndigheten måste berätta för dig varför de inte har sagt ja till det du har ansökt om:
Vad tycker myndigheten saknas i din bevisning?

Myndigheten kan besluta att säga **ja** eller **nej** till din ansökan, men de kan också bestämma andra saker.

Det här är några saker som myndigheten kan bestämma:

- **Bifall** betyder att myndigheten säger ja till din ansökan.
- **Delvis bifall** betyder att myndigheten säger ja till vissa saker, men inte till allt du vill ha.
- **Avslås** – Du får nej på din ansökan.

Att överklaga ett beslut

Om du är missnöjd med ett beslut kan du ofta överklaga beslutet. Då ska en annan myndighet eller en domstol titta på din ansökan och bestämma om de tycker att du ska få rätt.

Många beslut från myndigheter går att överklaga. Men vissa beslut kan du inte överklaga.

Om beslutet går att överklaga ska myndigheten skriva det i sitt beslut och även berätta hur du ska göra för att överklaga beslutet. Många beslut överklagas till en domstol som kallas för **Förvaltningsrätten**.

Om domstolen bestämmer att myndigheten har rätt och att du inte ska få det du har ansökt om kan du överklaga domstolens beslut.

Beslut i förvaltningsrätten kan överklagas till en domstol som heter **Kammarrätten**. Då måste du be kammarrätten om tillåtelse att överklaga.

Men även Kammarrättens beslut kan överklagas till en annan domstol som heter **Högsta förvaltningsdomstolen**. Då måste du be Högsta förvaltningsdomstolen om tillåtelse att överklaga.

Begära omprövning av myndighetens beslut

Om du får ett beslut som du tycker är dåligt kan du oftast överklaga beslutet.

När du överklagar beslutet kommer myndigheten att kolla om den ska göra en **omprövning** av sitt beslut. Det betyder att myndigheten tittar på hela din ansökan och alla bevis en gång till.

Myndigheten kan alltså i vissa fall själv ändra sitt beslut.

Anstånd

Om du vill att domstolen ska vänta med att fatta sitt beslut kan du **begära anstånd**.

Det kan vara bra om du vill få mer tid för att skicka in något bevis eller förklara varför du ska få rätt.

Vad ska överklagan innehålla?

Ett överklagande till förvaltningsrätten måste vara skriftligt.

Det här ska finnas med i ett överklagande:

- Namn
- Personnummer
- Adress, till hemmet och till arbetet.
Om du har en annan adress ska du skriva den också.
- Telefonnummer, mobilnummer, telefonnummer till arbetsplats
- E-postadress

Om en person hjälper dig att överklaga ska du även lämna den personens uppgifter. Det kan vara en vårdnadshavare, en god man eller en förvaltare.

Om du har ett ombud som inte är vårdnadshavare, god man eller förvaltare, ska följande uppgifter skickas in:

- Namn
- Adress
- E-postadress
- Telefonnummer till arbetsplatsen och mobilnummer

Berätta vad du vill och varför!

I ditt överklagande ska du svara på tre viktiga frågor:

- **Vilket beslut** vill du överklaga?
- **Hur** vill du att domstolen ska ändra beslutet?
- **Varför** ska domstolen ändra beslutet?

Glöm inte bevisningen!

Har du några bevis för att myndigheten eller domstolen ska säga ja till din överklagan?

Beviset kan exempelvis vara ett läkarintyg. Har du ett sånt bevis ska du ge det till domstolen. Du ska också berätta vad det är du vill visa med varje bevis.

Exempel:

Du lämnar in ett läkarintyg för att visa att du är sjuk och därför behöver vara sjukskriven.

Gör en lista på vad som är viktigast

Det är inte alltid domstolen säger ja till allt du kräver.

Därför är det bra att berätta för domstolen vad du helst vill att domstolen ska besluta och vad du vill att domstolen ska besluta om den inte kan göra det du helst vill.

Du kan exempelvis i **första hand** kräva att beslutet ändras så att du får allt vad du har ansökt om.

Du kan sedan i **andra hand** kräva att domstolen skickar tillbaka till den myndighet som har fattat beslutet för att den ska pröva saken en gång till.

Läs mer om att ansöka och överklaga i Funktionsrättsguiden:
guide.funktionsrattskonventionen.se/ansoka-och-overklaga

Funktionsrättskonventionen

– Från snack till verkstad!

Funktionsrättsguiden ger information om hur du som har en funktionsnedsättning ska göra för att ansöka om stöd eller överklaga beslut från myndigheter.

Den finns på webbplatsen
guide.funktionsrattskonventionen.se

Det här är en introduktion till guiden på lättläst svenska.

Funktionsrättsguiden har skrivits av projektet Från snack till verkstad.

Läs mer om projektet Från snack till verkstad på webbplatsen funktionsrattskonventionen.se

Funktionsrätt
Sverige

Funktionsrätt Sverige, Box 1386, 172 27 Sundbyberg
Tel +46 8 546 404 00

www.funktionsratt.se